

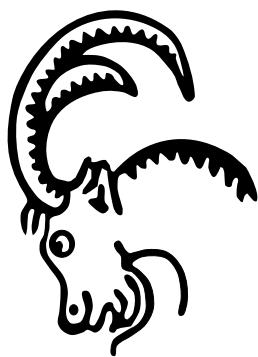

BRÛNSKE-BOCKEN

Nr 118 November 2017

Grupporsband till hushållen

BRÛNSKE-BOCKEN

ANSVARIG UTGIVARE

Birgit Södervall
0570-570 42
b.sodervall@hotmail.com

REDAKTIONSGRUPP

Leif Nyman
0570-911 17
nyman.leif@telia.com

Evy Nordensson
0570-560 98
evy.nordensson@hillking.se

GRAFISK FORM

Stefan Hensdal
0570-522 08
stefan.hensdal@gmail.com

FOTOGRAF

Första sidan:
Kvarnen i Brunsberg.
Göte Nyman

ANNONSPRISER

Helår-två nummer.
1/4 sida 2 000 kr
1/8 sida 1 000 kr

TRYCK

RAMSTRÖMS TRYCKERI
SUNNE

Käre läsare av Brûnske-bocken!

Idag skriver vi den 22 oktober, men ännu har vi inte haft en enda frostnatt – åtminstone inte där jag bor. Dahliorna blommar fortfarande och träden har ännu kvar en del löv. Och snart är det bara två månader kvar till julaften!

Vi har som vanligt haft en fullspikad säsong med auktioner och rally, i tillägg till våra vanliga evenemang. Hantverksmässan blev lyckad, liksom Höstmärknaden med många besökare. Vad gäller Gammelvala så blev den detta år särskilt lyckosam – delvis kanske beroende på det stora O-ringenevenemanget som ordnades samtidigt. Vi har också haft tur med vädret, som varit så där lagom som vi vill ha det. Alla som ställer upp och hjälper till har del i framgångarna, och jag vill tacka er alla för er stora arbetsinsats.

Du som besökt Skutboudden på senaste tiden har kanske också sett, att skiffertaket på Drängstugan snart är klart. Därmed har vi avslutat den renovering, som vi så länge gruvat oss för och diskuterat. Till vår stora glädje har vi också haft råd att rödfärga Storstugan. Där återstår målning av fönstren, vilket kommer att ske under vintern. Underhållet av våra byggnader är viktigt, och när ekonomin nu är ganska stabil, så måste vi satsa på detta.

För ett par veckor sedan fick jag telefonledes glädjebudet att Arvika kommun tilldelat Husmodersföreningen och Hembygdsföreningen 2017 års kommunpris. Det värmdes alldeles särskilt att man lägger märke till vårt idoga arbete.

Men allt är inte roligt. Den här hösten har Leif Nyman meddelat att han vill sluta i tidningskommittén. Han kommer att efterträdas av Jan Vikner, som vi hälsar välkommen. Leif var en av tre som var med och startade Brûnske-bocken 1978. Under alla år har han varit aktiv och uppfinningsrik när det gällt att dokumentera och beskriva vår bygd. Några år var han nästan helt ensam redaktör. Han har alltså hållit på i 40 år, så han är i sin fulla rätt att ge sig. Men tråkigt är det. Vi tackar honom för alla fina år! Han har lovat biträda som konsult – dock utan konsultarvode. Det kommer vi att utnyttja!

Nu stundar hösten med mörker, vilket många tycker är svårt. Men tiden går fort fram till advent och efter jul och nyår ljusnar det igen! Snart är det dags att planera våren och sommaren 2018, som kommer att bli fylld av aktiviteter. Då hoppas jag att Du vill ställa upp!

Varmt tack för Dina insatser i olika sammanhang! Ditt arbete är ovärderligt för föreningen och bygden.

God Jul och allt gott för det nya året önskar jag Dig!

Birgit Södervall

Minnen från lanthandeln i Brunsberg

Nertecknade av Mats Knutsson i samarbete med Karl-Eric Knutsson – augusti 2017

Utanför affären KE Andersson Diversehandel 1906/07 med cykel, katt och hund.
Från vänster David 1898, jungfru mor Anna på Västerås, Elof 1896, biträde Ivar Theorin (kusin till Ida),
Rut 1900, Lisa 1904, Ida 1876 och Knut Emil Andersson 1872.

Brukshandeln blir lanthandel i Brunsberg

För 200 år sedan skedde all handel i städerna eller på bestämda marknadsplatser. På landet var man i stor utsträckning självförsörjande, man kunde säkert byta varor med varandra, men övrig handel fick ske i städerna. I mitten av 1800-talet (1846 respektive 1864) blev det tillåtet att öppna handelsbodar på landet. Utbyggnaden av järnvägsnätet gjorde det enklare att ta hem varor och lanthandeln växte.

Brukshandel var ett undantag. Svenska bruk hade tillåtelse att bedriva handel med personer som var anställda vid bruket. Bruket köpte in basvaror som spannmål, smör, ost, fläsk, sill och anställda vid bruket kunde från en handelsbod eller ett magasin kvittera till sig varor som sedan räknades av mot lön. Det var alltså bruket som ägde brukshandeln.

Fröken Emilia Cronberg var född 1855 i Mangskog, bodde senare i Årnäs, varifrån hon 1883 kom till Brunsbergs Bruk som handelsföreståndare vid brukshandeln. Brukshandeln ägdes av Bruket och var belägen vid någon av Herrgårdens flyglar för att 1892 flyttas till Basaren. Emilia Cronberg blev den siste att förestå brukshandeln i Brunsberg. Brukshandeln upphörde 1897 och Emilia Cronberg flyttade till Malmö. Före henne fanns t ex handelsbokhållare Carl Larsson 1856-58, handelsbokhållare J Fr Pettersson från 1863, handelsföreståndarinnan Mamsell Anna Mathilda Barden från 1874.

En ny handlare kommer 1897 och brukshandeln blir en lanthandel.

Knut Emil Andersson (kallas för KE) var född 1872 i Mellösa i Södermanland. Han arbetade från 1890 som bokhållare hos handlaren Lorentz August Theorin i Mellösa. I Theorins familj fanns dottern Ida som var född 1876, och KE och Ida blev ett gift par 1896. Samma år föddes deras son Elof.

I maj 1897 flyttar KE, Ida och sonen Elof till Brunsberg och startar där lanthandel under namnet KE Anderssons Diversehandel. Här i Brunsberg föds familjens övriga barn, totalt blev de 8 barn.

Familjen Andersson 1915.
 Bakre från vänster Elof 1896, Rut 1900, David 1898, Lisa 1904
 Främre från vänster Harry 1907, Tora 1911, Ida 1876, KE 1872,
 Karin 1912, Bertil 1909

Lanthandeln kom att ha ett bredare varusortiment jämfört med tidigare brukshandel. Mjöl, gryn, socker, salt, sill, kaffe – allt i lös vikt. Tyg, garner, konfektion som byxor, skjortor, blusar och västar. Fabrikstillverkade skor, stövlar, kängor. Däremot inte kött, fisk, grönsaker, frukt, mjölk – varor som krävde kyla. Kyl- och frys-diskar kommer på 40-talet. Varor som kom med tåg fick hämtas vid stationen med häst och vagn.

Varutransport ca 1915. Hästen Frej, Bertil och David Knutsson.

Från början var affären i huset längst öster ut i Basaren. Halva huset var affär och lager och den andra halvan var familjens bostad. 1911 byggs en separat affär intill och den var kvar tills affären stängdes år 1964. Den byggnaden revs 1965.

1917 bildas Hakon-bolaget, som är ursprunget till dagens ICA. Hakon-bolaget var en central inköpscentral med huvudkontor i Västerås. KE:s lanthandel var tidigt med i denna sammanslutning. 1938 gick Hakon-bolaget och tre andra inköpscentraler samman i ICA-koncernen.

KE var också aktiv i Värmlands Köpmannaförbunds styrelse.

1923 köper KE Fångnäs gård med tillhörande kvarn och såg vid Slorudsälven. På gården fanns även ett mindre lantbruk. KE, Ida och fyra av barnen flyttar dit 1927. Där avlider KE 1943.

Lanthandeln i Brunsberg övertas 1927 av sönerna Elof och David Knutsson under namnet Bröderna Knutsson Diversehandel. Även brodern Bertil arbetar i affären.

1933 flyttar David Knutsson till egen affär i Skara. Elof och Bertil är kvar.

1939 gifter sig Elof med Hanna Johansson från Finnebäck. Hon kommer från första början att vara delaktig i arbetet i affären, förutom att sköta hushållet. Även sonen Karl-Eric är efter avklarad skolgång medarbetare i affären.

Brodern Bertil flyttar 1945 till egen affär på Hammarö.

1959 fick affären vatten, avlopp och toalett indraget.

1960 byggdes nytt magasin som även innehöll två källare. Gamla magasinet vid stenbron revs.

Förutom familjemedlemmar Knutsson var det alltid minst två biträden anställda. Handelsboden, som kallades Boa, var kvar till 1964. Lanthandeln varade alltså i 67 år.

Minnen från 1940- och 1950-talet. Vilka varor fanns det och varifrån kom de ?

Bröderna Knutsson Diverseaffär inne 1930.
Från vänster Gustav Olsson (kund), Elof, David och Bertil Knutsson

Börjar med kaffet som var en blandning av Rio-kaffe, Salvador-kaffe och ytterligare en sort som blev "Brunsbergs Kalasblandning – Vårt kaffe - Alltid gott till sista droppen". Kunde fås med valfri malning – normal- fin- eller snusmalet. Detta kaffe lär ha varit populärt långt utanför Brunsberg. I paketerad form fanns även sorterna Löfbergs, Gevalia och Luxus. Ville man hellre ha te, kunde man köpa en burk Ceylon FrimärksTHÉ.

Specerier i allmänhet kom från Hakon-bolaget i Arvika, med lastbil varje vecka. Även andra grossister fanns, såsom Ragnar Olsson i Kil, Zetterström i Kil och Tössberg i Karlstad. Då vi hade vår första frysbox i mitten av 40-talet, kunde man få glass från Glaciär i Arvika. Levererades med konstis. Smör kom från Mejeriet. Även från bönderna i Strand, fick paketeras i papperspaket. Margarin och jäst från Margarinbolaget. Ägg kom från bönder i Strand, Finnebäck och Boda. Socker (strö) kom i 100 kg säckar, senare blev det 50 kg säckar. De förvarades på affärens vind, de fick hissas dit upp genom en lucka i taket/golvet. Bitsocker var i trälådor á 20 kg. På den vinden fanns även blomkrukor, tapeter, stövlar, arbetskläder, stovvästar.

Ost fanns av typerna Herrgårds, Samsö och Kaggost. Herrgårdsosten kom från Stenstorps mejeri i Västergötland (ingår numera i Falbygdens Osteria). En leverans med tåg var 10 ostar x 12 kg. Kaggosten kom från Årjängs mejeri. Det mesta i dryckesväg kom från Årbäckskällan (Edsvalla), men även från Kils och Arvika bryggeri. Svagdricka i 3, 5 eller 10 liter.

Första kyldisken installerades i början av 40-talet. Charkuterivaror fanns att få med tåg från Sten eller Söderlund i Edane. Eller från Olausson i Arvika. Efter kriget kom charkvarorna från Kils slakteri, som minst två gånger i veckan skickade köttvaror med tåg. Varje fredag kom med 5-tåget de varor kunderna ville ha till helgen. Varorna packades upp i packboden och där fick kunderna komma in för att välja varor. En större kyl installerades i mitten av 50-talet och man började sälja mjölk, grädde och filmjölk från mejeriet i Arvika. Först i glasflaskor sedan i tetrapak.

Bröd kom med mjölkbil från Wienerbageriet i Arvika. Snus, tobak, cigaretter och cigarrer kom från Tobaksbolaget.

Islandssill i tunnor och Fladensill i burkar. Förvarades i speciellt skåp i packboden. Under beredskapstiden (1940-45) kom färsk sill och makrill en gång i veckan med tåg från Göteborg. Under andra tider såldes färsk fisk från fiskbil från Kil, Edane och Arvika.

Vid stenbron fanns ett timrat magasin. Där fanns kraftfoder, kli, mjöl i 50 kg-säckar, tretex, masonit, spik, taggtråd, ståltråd, fönsterglas, lampglas, saltsten, koks och briketter. Cement kom från Hällekis i Västergötland. En leverans cement var 75 säckar á 50 kg på båt till Arvika och därifrån med lastbil.

Tegelladan, som från början var en tegelugn för att bränna tegel, användes som en oljekällare. Där förvarades olja i tre tjocklekar, trätjära, asfalttjära, takpapp och träfat med soda. Utanför Tegelladan fanns tegelrör lagrade i storlekar från 1½ tum till 5 tum. Tegelrör beställdes hem varje vår för att användas till täckdikning. De kom med en eller två godsvagnar på järnväg från Heby Tegelbruk i Uppland, fraktades sedan med lastbil från kajen vid station upp till Tegelladan. Någon gång hämtades teglet med lastbil hela vägen från Heby. Cementrör kom från Arvika. Invid Tegelladan fanns t o m 40-talet en lada/magasin där KE använde en del som stall till hästen. Men även bruket/bolaget använde detta magasin för material till flottningen och även för att snickra ekor.

Bensin, fotogen och oljor kom från Esso. Bensin lagrades i en tank på 1800 liter under jord. Under beredskapstiden fick ingen bensin säljas, men macken användes då av Försvaret. Den sköttes och bevakades av två soldater.

Motorfotogen och lysfotogen togs hem några fat á 195 liter och såldes litervis.
Melass togs hem på hösten, flera fat á 195 liter. Såldes i lösvikt, t ex 10 liter i en hink.

Skor, stövlar, galoscher, gymnastiskor, träskor kom från Galoschbolaget i Arvika.
Sparkstöttingar, skidor och andra sportartiklar, fiskeredskap och cykeltillbehör från Sallnäsbolaget i Arvika.
På beställning kunde man ta hem cyklar, mopeder och lättviktare från Erik Anderssons Cykelaffär i Arvika..
Eller från Widéns i Sunne.

Glas och porslinsvaror kom från grossisten Hjalmar Blomkvist i Linköping (ett ICA-företag).
Även från Åkerholmska Bosättningsmagasinet i Stockholm, som visade upp sina varor i Arvika.
Bosättningsaker från Järn o Hushåll i Karlstad.

Täckten, filter och kuddar.
Gardintyger, tyg till förkläden, ylletyger till jackor och byxor.
Täcktyger, täckvadd och täckfoder för att göra täcken.
Stickor, virknålar och sytillbehör.

Textilier, tyg och garn kom från Bergers i Arvika.
Mössor kom från Enköpings Mössfabrik.

Verktyg och redskap i form av yxor, yxskaft, spadar, barkspadar mm från Geijers i Karlstad.
Hästskor med/utan broddar, olika storlekar. Delar till hästselar.

Snäckskal, kitt och såpa i lösvikt.

På slutet av 50-talet såldes billiga kläder. Varorna hämtades hem från Brandbergs i Gullspång och även från Hilding Nilsson i Fagerås (blev sedan Fyndkläder).

Ombud för Penninglotteriet, kostade 20 kronor per lott och dragning varje månad den 15:e.
Ombud för Tipstjänst med stryktips (1x2) där varje rad kostade 25 öre. Höjdes efter hand till 30, 35 och 40 öre (varav 5 öre var radskatt). Man skulle tippa 12 engelska eller svenska fotbollsmatcher. Fanns även siffertips, skulle tippa resultatet på 5 matcher. Tipskupongerna stämplades i en egen kassaapparat med egen penninglåda. Tipset skulle vara inlämnat senast onsdag kväll och postades med kvällens 22-tåg, som hade postkupé. Det var brodern Bertil som ansvarade för tipset, så länge han var kvar i Brunsberg.

Vad kostade varorna 1925 ?

Det finns en nota från 1925 från K E Andersson, vad man köpte till en begravning i Finneback. Hela notan omfattar hundra olika artiklar, här är några exempel med priser :

Vetemjöl Best Patent 43 öre/kg	Likkista 55 kr
Bitsocker 68 öre/kg	Svepning 12 kr
Strösocker 64 öre/kg	Aptitbitar sill 1.15/burk
Rostat kaffe 3.40 /kg	Hummer 2 kr/burk
Stiltonost 2.40/kg	
Sötmandel 55 öre/hg	Islandssill 60 öre/kg
Jäst 10 öre	Tillbringare 1.25
Sirap 80 öre/kg	Friskam 1.45
Risgryn 60 öre/kg	Dricksglas 2.50/dussin
Gardiner 1.40/m	Måltidsdricka 4 kr/ankare
Såpa 75 öre/kg	Tallrikar 4.50 /dussin
Röda Björn 75 öre	Assietter 3.50/dussin
Täckfoder 95 öre/m	Elektriska lampor 1.25/styck
Täckvadd 2.50/kg	

Leverans till kunderna

På KE:s tid fanns möjlighet att leverera med häst och vagn/kärra. De som var till Kvarnen passade på att handla samtidigt. Kunder som själva kom med häst hade "parkeringsplats" för hästarna. De kunde bindas vid en stock.

Bröderna Knutsson hade bil sedan slutet av 20-talet. Sedan kom ju kriget och då kunde man inte köra bil (hade inget gengasaggregat). Då var det cykel och kärra som gällde. Men på 30-talet och sedan från slutet av 40-talet och framåt skedde leveranser till kunder regelbundet med bil. Lördagar kördes varor till Vinterstan, Hortan, Finneback och Bäckelid. Onsdagar gick turen till Bergamon, Fösched och Stenstad. Fredagar till Strand och ibland till Moriansfors.

Några kunder betalade alltid kontant, andra skrev varorna på nota eller i bok.

Elof Knutssons första bil 1927. Chevrolet Superior 1923 års modell

När den nya affärsbyggnaden var klar 1911, fick man en klassisk kassaapparat av märket National. Den servades varje år av en speciell serviceman. När man gjorde en betalning, knappade man in beloppet, vevade två varv på en vev, kassalådan öppnade och ett kvitto skrevs ut. Kunderna sparade kvittona, kunde senare lämna in dem och få 3 procent i återbäring. I augusti 1960 invigdes TV-masten på Blåbärskullen, och vi fick möjlighet att i TV följa OS-tävlingarna i Rom. Då såldes ett tiotal TV-apparater inklusive installation på kommission från MusikCentralen i Arvika.

Kassaskåpet sprängdes

"Inbrott i Bröd. Knutssons affär i Brunsberg."

Det hände 17 oktober 1953.

När Elof gick för att börja arbetet vid halv åtta på morgonen, kom han snabbt tillbaka till bostaden. "Det har varit inbrott i Boa".

Det visade sig att några gått in på kontoret, som hade två dörrar att forcera. Den första en vanlig ytterdörr och innanför en stabil innerdörr med patentlås. Den senare dörren hade brutits på mitten (horisontellt) så att nedre halvan under låset hade vikits inåt. Inne på kontoret hade man sprängt kassaskåpet. Ingen hade hört smällen - kanske utfördes den samtidigt som ett tåg passerade? Dynamitarderna kom aldrig in i kassaskåpet, man trodde att laddningen var för stor och skåpet gick i baklås.

Polisman Stig Norlin från Edane kom och gjorde brottsplatsundersökningen. Förövarna hade kommit till fots (i alla fall sista biten), stulit verktyg till inbrottet hos grannen i Banvaksstugan, där deras hund inte hade reagerat. Tekniker kom för att borra upp det igenlåsta kassaskåpet. Misstankar kanske fanns, men ingen person blev gripen för detta.

(Brottsplatsundersökningen finns inte kvar i arkiven)

Lanthandel i 67 år

KE Anderssons Diversehandel i 30 år mellan 1897 – 1927. Bröderna Knutsson i 37 år (med Elof Knutsson hela tiden) mellan 1927 – 1964. Avslutades med auktion 12 september 1964.

Affären sista året 1964.

Westra Wermlands Sparbank

Banken som påverkar livsvillkor i bygden!

Välkommen in! Edane 0570-848 50

Scener ur Frödingspelet 2017

”Ho får allt lägga bresia te”.

Skogsråa

”Hon var grannlåtsklädd som en påskdagspräst
Hade ormbunkskrans och kattguldsväst
Och till knäna en granriskjol
Och doft som av nattviol”

”Å titt på honom å titt
på henne”.....

Renovering och räddning av Drängstugan 2016 - 17

Renoveringen har skett från grunden.
Så här såg det ut i köket.

Drängstugans serveringsrum efter renovering.

Nu är drängstugan snart klar.

Redskap för fiskenät

Text på framsidan:

år 1863

OJS årnäs

(Olof Jansson f 1806 Backen Årnäs)

Text på vardera sidan av lådan:

JOS (Johan Olofsson f 1849)

NOS (Nils Olofsson f 1854)

OOS (Olof Olofsson f 1856)

En gammal fiskebön, nedtecknad av Olle på Udden efter Johan i Backen.

-Näcken, du, som har all makten i bäcken och i sjön, hör min bön.

Gädda lang ta mitt agn, ja ska dra opp dej lang som en stang.

Aborr stark ta min mark, lake grå häng dej på.

Löga vit dra dej hit.

Kom nu alle denna dag å nappa å ta tag.

Fanns i hembygdstidningen ”Brünskebocken” nr 21 1983.

Redskapet testades under Gammelvala i år och vår duktige nätbindare Börje Dahl provade det på olika sätt. Han tror att det skulle fungera utmärkt, särskilt vid lagning av fisknät.

Svensktillverkade kyl- och frysrum från
DIN EGEN FABRIK!

FINNEBÄCKS är Sveriges ledande
producent av kyl- och frysrum.

Med våra kompletta byggsatser får du
lättmonterade, välisolerade rum för
alla miljöer och behov.

Du ställer kraven, vi öppnar dörrarna till
”din egen fabrik”.

FINNEBÄCKS

www.finnebacks.se

Sven Petterson vid hamdkvarnen i stolpboden.
Sven har fyllt 100 år. Se artikel nästa sida.

Sven Peterson 100 år

8 juni 2017 var det stort 100-årskalas för Sven Petersson på Lindgården i Jönköping. Det kom 75 gäster och hälsningar strömmande in från många håll. Även om det är många år sedan Sven flyttade från Brunskog så förblir han alltid värmlänning, så självklart sjöngs Värmlandsvisan på födelsedagen. I en artikel i Jönköpingsposten beskrev Sven sig själv som ”en vinglig värmlänning på drift i Småland”.

Sven föddes i Kristinehamn 1917, men när hans far dog i spanskan 1919 flyttade han och mamman Lotten till Edane där mormor bodde. Samma år föddes lillasyster Sonja. Lotten var modist och hade en modeaffär i hemmet Östtomta, och hon fick jobba hårt för att försörja familjen. Då var det bra att ha mormor att vända sig till.

Östermalm i Edane var en fin miljö att växa upp i. Där fanns många lekkamrater. Vägen genom Edane var då bara en smal grusväg, bilar var sällsynta medan hästskjutsar var desto vanligare. Nedanför Östtomta fanns timmer- och plankupplag som barnen kunde klättra och leka på. De badade mycket, och Sven byggde kanoter tillsammans med sin kamrat Kjell Swanström, som de paddlade runt med på sjön.

Sven blev tidigt intresserad av elektriska saker (jag gjorde slut på mycket batterier, berättade han) och han läste alla handböcker han kom över. Val av yrke var ganska klart för Sven: elingenjör. Vägen dit började på en folkhögskola i Kristinehamn när han var i 14-15-årsåldern. På en praktikplats i Ramnäs i Västmanland råkade den 15-åringen Sven få 20.000 volt genom kroppen. Men efter 14 dagar hemma kunde han fortsätta praktiken, och när maskinskötaren på en kraftstation utanför Norberg skulle ha semester fick unge Sven vikariera.

21 år gammal flyttade Sven till Göteborg och utbildade sig till elingenjör. I Göteborg träffade han sin gamle kamrat Kjell igen, och där träffade han också en ung kvinna vid namn Ingeborg, som 1944 blev hans fru. Sven hade flera olika arbetsplatser i Göteborg, men efter att ha kommit i kontakt med SSAB när han jobbade hos en radiopionjär, kom han att bli det företaget trogen. Så när SSAB i Linköping erbjöd Sven jobb, flyttade han och Ingeborg dit 1948. 1953 var det dags för ny arbetsplats inom SSAB, och ny adress blev Jönköping. Där blev han kvar fram till pensioneringen. Sven fortsatte dock att arbeta några år till på halvtid och pendlade till Trollhättan för ett konsultjobb på SSAB. 2010 dog Ingeborg och Sven bodde ensam kvar i lägenheten på Solvägen med utsikt över Vättern fram till 2016, då han flyttade till en lägenhet på Lindgården i Jönköping. Där njuter han nu av tillvaron och tar en dag i taget.

Läsning har alltid varit ett stort intresse och han har haft 20 hyllmeter böcker. Vid flytten gav han bort de flesta; dels får inte alla böcker plats i den nya lägenheten och dels så ser Sven sämre. Musik är ett annat stort intresse, och han har många CD-skivor, främst klassisk musik. Sven lyssnar också mycket på radio och ser till att alltid ha en radio inom räckhåll.

Varje sommar har Sven återvänt till Edane och Östtomta. Syskonen delade på huset. Sonja hade övervåningen och Sven och Ingeborg nedre våningen. Förmiddagskaffe intogs gärna tillsammans på norra verandan (efter att Sven läst morgontidningen på samma veranda) och eftermiddagskaffet på Sonjas balkong eller Sven och Ingeborgs altan med utsikt över sjön. De hade ofta gäster på besök: släkt, vänner och arbetskamrater, ibland så långväga som från Hong Kong. I ca 40 år var Sven mjölnare i kvarnen på Gammelvala medan Ingeborg höll till i storstugans kök. Sven hoppade också gärna in som förstebas i Brunskogs kyrkokör när han var hemma.

Sven har alltid haft bra ordning på sina saker och om man ville låna ett verktyg eller en bok så visste han alltid exakt var det fanns. Han är också expert på att hitta kluriga lösningar på såväl små som stora problem i vardagen, och det fanns det många exempel på i Östtomta! Han konstruerade gärna egna uppfinningar av de mest udda saker, gärna loppisfynd.

Östtomta ägs numera, till Svens stora glädje, av släktingar. I samband med systemen Sonjas begravning 2016 gjorde Sven sitt senaste besök i Edane, och då fick han åter sitta i sin favoritstol på den inglasade altanen. Där hittade man honom ofta med en bok i det egenkonstruerade bokstället, och med radion i bakgrunden. Kanske tog han sig också en liten tupplur. Han har nu äntligen fått en inglasad balkong i Jönköping, men utsikten går förstås inte att jämföra med den i Edane. ”Men jag ser inte så bra längre, så det gör inget” säger han och skrattar. Jag tror inte att det finns en människa som är mer optimistisk än Sven Petersson!

Kristina Hägg

Karl Johan Weiborg, 1885 - 1982

(Intervjun görs av Gunnar Wästlund och Johan Adolfsson när Carl Johan är 89 år och bor på äldreboende i Edane)

Gunnar: Var växte du upp?

- Jag föddes på Lyckane i Edane, men när jag var nio år flyttade vi till Hagane i Skärmnäs. Jag började spela när jag var 15-16 år, men fick aldrig någon undervisning. Sedan hade vi aldrig nån fiol som det var något bevänt med. Jag hade en bror som hette Paul, han var ganska bra på att spela låtar, men han dog när han var 16 år.

Johan: Idag är Carl Johan 89 år och fiolspelare än idag. Din spelning är dubbelt värdefull genom att du har tillverkat dina fioler. Det finns här på bordet tre hemgjorda fioler, plus alla som du har gett bort.

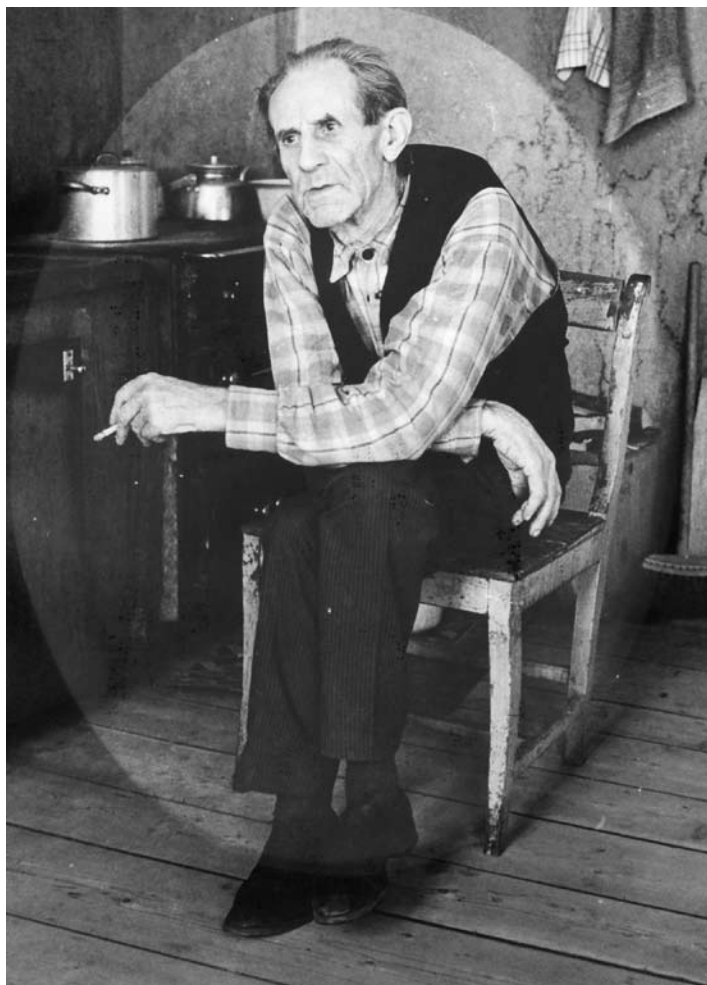
- Ja, jag har inga andra.

Gunnar: Den första fiolen du hade, den fick du också göra själv förstås?

- Nej, då hade jag inte kommit på den idén. När jag började tjäna egna pengar, så köpte jag en billig fiol, man kunde få en för 15-20 kronor på den tiden. Den var inte särskilt bra, men det gick att spela. Sedan köpte Ivar, bror min, en fiol, den var bättre. Så köpte jag en fiol av Johannes Nilsson i Arvika, en gammal fiol som han hade fått i utbyte mot en ny. Den gav jag 50 kronor för. Den fick Edvin ta senare.

Johan: Det var ju musik i varje stuga? Den påverkan på fiolmusiken, var det för att Skärmnäsingarna var så begåvade?

- När jag var småpojke så bildades en fiolkvartett i Skärmnäs. Det var tre pojkar i Ängane, Paul, Axel och Karl, och så var det Oskar i Haget. Oskar var en bra spelman, och väldigt intresserad. Man hade en musikförening, där många var med, bl.a. Valfrid där Nole i Gunnarsbyn, Johan i Nystuga i Edane. Det var många andra som också spelade. Gustaf i Tovdalen var fiolspelare och spelade låtar. Han var från Brånsketorpa. "Ola-sneckern", Ola på Mellatomta, spelade jag tillsammans med många gånger. Han var väl ingen vidare spelman, men han kunde en hel del låtar och han spelade rytmiskt. Axel i Ängane gjorde de eftersökta stolarna. Axel var skicklig snickare men han var ännu skickligare musiker.

Carl Johan Weiborg.

Omkring 1910 tog man upp musikföreningen igen med bl.a. Emil Brunzell. Han var musiksergant vid Värmlands regemente och bodde en tid i Skärmnäs. Oskar Brunzell var fagottist i en operaorkester och bodde också i Edane. Så kom Karl Nordensson hem från Amerika, och han var fiolist och hade spelat i orkester i Amerika i flera år. Då hade musikföreningen ett uppsving ett tag och de hade många framträdanden. Brunzell i Nussvika var också med, han var bra spelman. Det var inte samma släkt. Emil Brunzell tog avsked från regementet och reste till Norrland, där han blev musiklärare och sångledare vid Iggesunds bruk. Alla dessa var notkunniga och vi satte stort värde på dem. Men de satt inte och spelade efter noter alltjämt, de kunde låtar utantill.

Gunnar: Min pappa sa, att det behövdes inte mer än att det kom en främling efter vägen som hade en fiollåda, så högg skärmnäsingarna högafflarna i backen. Var det så?

- Jo då, litet överdrivet kanske, men så var det nog. Många var intresserade av fiolmusik, orgelmusik och gitarr och sång. Det var kvinnfolken som spelade gitarr. Jag minns Johan i Nystuga, som var både hornblåsare och fiolspelare. På kvällarna, när han kom hem från arbetet, så satt han på kammaren i stugan och blåste signaler i hornet. När jag hörde det så stack jag dit ögonblickligen.

Gunnar: Det har alltid varit något särskilt med musiklivet i Skärmnäs. Hur kan det komma sig?

- Jag vet inte, förutsättningarna finns överallt, men man ägnar sig inte åt det. Förr var det mer än det är nu med radio och tv, och allt detta tar bort mycket.

Johan: Du nämnde en spelman från Brúnsketorpen. Var det en som var bofast där?

- Jag minns inte dessa, det är för länge sedan tillbaka. Det var en de kallade Klarinett-Daniel. Gustaf i Tovdalen var från den släkten, han var brorson till Klarinett-Daniel. Nyström i Stavnäs var född någonstans på Brúnsketorpa. Han var med sin mor, när hon var hos kapten Naucér på Berga och lagade mat när det var kalas, och han mindes väl hur de spelade på Berga. Kapten Naucér spelade cello och så var det klarinett och fiol.

Kapten Naucér var en begåvad och duktig person. Kapten Alstermark berättade för mig att Naucér var son till brukspatron på Brunsberg. Vid kriget mot Norge 1814 var han 19 år och när kronprinsen kom ridande med sina trupper till Brunsberg, så begärde pojken att han skulle få följa med dem som frivillig i kriget. Det var väldigt ont om befäl på den tiden, så de tog vara på alla som hade studerat någonting och var lite kunniga att lära ut. Kronprinsen svarade då att "Han får följa med såvida hans far godtar det", för han var inte myndig. Han fick gå med och han blev löjtnant med detsamma. De hade haft kriget med Danmark och Norge 1808 och så var det Finska kriget, och det gick åt mycket folk. Sedan deltog de i kriget mot Napoleon i Tyskland 1813. Så det var lätt att bli befäl om de var dugliga och hade lite kunskaper, för det var ingen allmänbildning på den tiden.

Johan: Du nämnde kronprinsen, tror du att deras färdväg var förbi Brunskogs kyrka och upp emot Prästjärnet?

- Nej, de kom landsvägen från Boda och Brunsberg och det var gästgivargård i Finneback, och sedan följde de gamla vägen över fjället. Nästa gästgivargård, om de hade tid att stanna, var Lerhol.

Johan: I samband med detta, var det inte någon pest som bröt ut?

- 1808 härjade fältsjukan, som den kallades, soldaterna dog i massor. En hel del trupper var förlagda vid Storgata, och så var det efter hela gränsen. Men sedan försvann de härifrån, för då började Finska kriget. Det finns en sådan kyrkogård i Eda också.

Johan: Var tror du begravningsplatsen fanns här i trakten?

- De har grävt vid mossen väster om kyrkan, men man har inte hittat några fynd. Säggen är att de inte begravdes på kyrkogården, utan på mossen någonstans, och det skulle vara mot höjden som är väst om, för i själva mossen var det nog inte.

Gunnar: Hur gick det för Naucér sedan?

- Han blev kapten. Han var bror till brukspatron på Gullsbyn, som hade pappersbruket på den tiden. Naucér på Berga gifte sig aldrig, men han hade tre söner med en hushållerska. Sönerna blev adopterade. Naucér i Byn är av den släkten.

Gunnar: Hur var det med den Naucér som bodde i Edane, svärfar till John Rollén?

- Han var utav Berga-släkten. Jag kommer inte ihåg vad hans far hette, men de bodde i stugan som är på Klinten, öster om stationen. Där levde frun och hon var syster till Rytterström, brännvinskungen i Arvika. I Gullsby-släkten var det två bröder. Den ene var överstelöjtnant och bodde i Stockholm. Den andre var ingenjör och han var på pensionatet i Skärmnäs under ett par somrar. Jag blev väl bekant med honom.

Gunnar: Du var liten när du flyttade från Edane? Minns du något från den tiden?

- Jag hade fyllt nio år, 1894, och jag kommer ihåg en del. Vi hade många grannar och vi umgicks med dem dagligen. På Sötomta, det heter väl Sörgården numera, bodde Johan och Dina, som flyttade till Lellgata senare. De hade en dotter som hette Anna och en son som hette Karl. Karl och jag var lika gamla. Han blev skollärare och organist, Karl Söderén har ni väl hört talas om? Det var en spjuver och det var väl kanske jag också.

Han var förlovad rätt som det var och det var inte så säkert, än det blev slut. Han var skollärare och organist i Boda, och då kom han ofta till oss i Skärmnäs. Mor levde då och då tyckte han det var roligt att komma. Då hade han nyligen förlovat sig igen och då skämtade mor med honom och sa: "Är du förlovad nu igen?". "Ja, det är jag". "Men hur blir det nu då?", sa mor. "Ja, denna gången är det allt allvarsamt", sa han och så talade han om hur det var. Han spelade i kyrkan. Då var det en väldigt styv sångerska som deltog i sången. Han lade märke till detta, och när gudstjänsten var slut såg han att hon gick ute på kyrkogården. Han gick fram och presenterade sig, och de blev bekanta och gifta. De har en son och en dotter. Dottern har sjungit i radio. Sonen blev skollärare i Dalarna.

Han var ofta hos Vilhelm Nyman här i Edane när han hade semester. Karl Söderén dog i Säter, där han var skollärare. Det var väl slarv att han dog. Han hade blodpropp, sade man. På sommaren var han här och åkte cykel överallt. De varnade honom för detta, för det var farligt, men det gick bra. Så gav han sig iväg till Säter, och troligtvis hade han cyklat hela vägen dit, men när han kom fram, så dog han.

Johan: Du talade om en spelman som råkade ut för tomtarna, och spelade för dem?

- Han bodde i Tovdal. Historien kom in i Arvika Nyheter, och jag fick läsa den där. Denna spelmannen hade varit och spelat på en tillställning i Vikene. Det var på sommaren så det var ljust hela natten. När han var på hemväg, så satte han sig och vilade borta vid de stora tallarna vid Fjällvägen. Då kom det en hel mängd tomtar och troll runt omkring honom, och han var tvungen att spela åt dessa och de dansade. Men så stod det i tidningen att efter den betan så blev inte spelmannen som han hade varit. Han blev konstig, som man säger. Detta talade jag om för Karl i Ängane. ”Har du hört om denna spelman som bodde i Tovdal?”, sa jag. ”Ja, för all del, det var min farbror”, sa han spelmannen var bror till Johannes i Ängane. ”Men det stod i tidningen att efter denna betan med trollen så blev han inte riktigt som han skulle vara”, sa jag. ”Åja, det var han inte förut heller”, sa Karl. Han var väl en bohem förstås.

Jag vet inte vad han hette, men han skulle bo i en stuga som låg norr om Norra Tovdal. Den är borta för länge sen. Det var under den tid de byggde järnvägen. Jag berättade detta för Yngve Grönvall, och jag talade om att han var bror till Johannes i Ängane. ”Ja, då var han bror till min farfar också. Det finns en plats norr om Tovdal som de kallar Spel-Kuel, och troligtvis var det där stugan stod”, sa Grönvall.

Saken var den att spelmannen var inte nykter, och så somnade han där i värmen och sommarljuset, och så drömde han detta.

Gunnar: När de spelade på danser och sånt, så fick de väl gärna betalningen i drickvaror?

- Ja, det var väl brännvin, men så fick de förtäring i övrigt också. Och så fick de lite pengar, de samlade ihop åt spelmännen. Det blev väl inte många ören, men det var penningvärde på den tiden. Det är inte som vi, som behöver tusen kronor i månaden, om vi ska reda oss.

Johan: Du talade förut om bostäder, angående en familj som bodde i en jordkoja.

- Det var farfar och farmor till min mor. De var arrendatorer på Jonstorp. När de blev gamla så blev det deras son, Nils, bror till min morfar, som övertog arrendet på torpet. Då byggde de en backstuga åt de gamla. Jag har aldrig sett någon, men mor beskrev den. Den var nergrävd i backen med jordgolv, tillstampat. Det var så fint där i stugan, sa mor. Så hade de spis som de eldade i. På den tiden hade de inga kokspisar, utan de hade pannringar och benkokare och så. Så det var nog inte elakt för de gamla.

Gunnar: Det var liksom pensionärshem det?

- Ja, det var det. Backstuga, det var som en nergrävd stuga, så det var ingen vanlig koja. Det var helt naturligt det att de gamla bodde så.

Johan: Är det inte intressant att vara i Edane som nio-åring, och så komma hit igen som 89-åring?

- Jo, jag tyckte det var trevligt att jag fick komma hit. Stugan jag hade på Hagane, det var min egen. Jag fick tomten avstyckad, det var Lantmäteriet som gjorde det. Jag hade fastebrev på detta. Men stugan var så väldigt dålig, så den var nästan obeboelig. Den blev sämre och sämre för varje år och kall var den. Jag hade inga pengar att kosta reparation på den, utan jag frågade Ivar och Frank om de ville överta den och det gjorde de. Ivar är bror min. Han var charkuterist i Arvika. Så köpte han en fastighet i Karlstad 1947 och flyttade dit. Frank är hans son. Arne och Åke Weiborg är söner till min bror Edvin.

Johan: Vad var den huvudsakliga sysselsättningen för folk i Edane när du var nio år?

- Somliga var kolmottagare och så arbetade de lite i skogen. Och så var det kvarn här, som är kvar än, fast den inte används. Så var det handelsbutiker. N.F. Johansson hade en handelsbutik och så var det Schyman i Lerhol vid Lerholsfors. Han hade varit fältmusikant.

Gunnar: På Stampen i Lerhol, var det nån rörelse där när du var liten?

- Det vet jag inte, Olsson hette han som var där. Varför de kallar det för Stampen är troligtvis för att det fanns en så kallad benstamp. De krossade ben som de använde till gödsel. Det fanns en typ av stamp där de beredde tyg också, vävnader, vadmal till exempel.

Bergqvist var garvare och hade läderbutik och skor. Men dit var jag aldrig. Men jag var med far till Thorén, skomakaren. Hans stuga står strax söder om Yngve Grönvalls, och där hade Thorén läder- och skoaffär.

Min far köpte läder för han var skomakare. Hela överlädret och skäften var tillskurna i förväg. Skomakaren gjorde bottnar och satte ihop allt detta.

Blomstrevännen Karl Johan Weiborg "Flygeln" i Edane 1974.

Johan: Var det med becksöm?

- Nej, det jag minns, så pliggade de. Tidigare sydde de med becktråd, och det gjorde de väl på den tiden med, men det var mest när de gjorde näverbottnar som de använde det.

Jag minns en historia från när vi bodde på Löckane, där var en kammare och så var det ett litet rum som de kallade kôven. Det som de kallar kök nu, det kallades kôven, och där hade de eldställning och öppen spis. Far hade skomakeriverkstan i ett hörn där i denna kôven. Jag var liten och karlarna på Storgata, och även andra, kom till oss om kvällarna. En av de från Storgata satt på en stol och jag satt i knät på honom och så gungade han på stolen. Rätt som det var så välte stolen och jag stöp ner i en balja som stod bredvid, där de blötte läder. Jag blev ju väldigt rädd och denna händelsen har jag aldrig glömt. Jag var väl tre-fyra år. Jag minns när ungdomarna i Nystuga kom på söndagarna eller på kvällarna och så spelade de gitarr och så sjöng de. De var ganska försigkomna med sånt där.

Johan: Nu Karl Johan ha du berättat mycket för oss, och jag förstår att i ditt minne finns det många paschaser kvar. Men innan vi går så vill vi höra en frisk historia och så en låt.

- Jag kommer ihåg en historia från Boda, och det är sanning, för David där Oppe har berättat det, och han ljuger väl inte. Han är ju släkt med dig Johan.

Johan: Ja, det är han, och då talar han sanning.

- Det var en gûbbe i Boda som var väldigt händig å gäre allting. En dag stog han på skjulbacken och täljde på nön träbete där. Da va dä e grannmore som kom å geck förbi. Da sa ho: "Du har att bra du Ola, som kan gäre allting själv, du behöver aldrig köpe nånting". "Å jo da", sa Ola, "gris, dä får ja köpe vartenda år". En gang var dä så ont om potatis, så dä geck inte å få i traktera här. Så kom denna gûbben ifrå station i Boda och geck förbi ett grannställe i närheta där han bodde. Da sa de till honom att "nu får du att komme hit å ljuge för oss", för de vesste att han kûnne sâne där historier. "Jag kan inte ljuge så dä är nô bevânt med dä", sa han. "Varifrå kommer du nu da?", sa de. "Ja ha vart te Boda station, å det ha komme e hel vagnslast potatis dit å nu ska ja gå hem ätter säcker, å gå dit å hämte potatis". När dä hade gått en kvart eller så, så var alle dessa gûbbane på väg te station utom honom. Där fanns ju ingen potatis. När de kom tebaka, så va de väl lite arge på detta. "Det va ju inte sanning det där med potatisen", sa de. "Nej, det vet ja väl det", sa'n, "men ni ba att ja skulle komme å ljuge, å det feck ja väl lôv å gäre".

Nedtecknat av Jan Vikner

MOELVEN®

Moelven Edanesågen AB

Skogsägare !

Ta gärna kontakt med oss när det gäller avverkning, skogsvård eller andra skogliga frågor.

Välkommen !

Henrys
BYGGMATERIAL

Långvaksvägen 10 . Arvika
0570-500 26 info@henrysbygg.se
Öppettider:
Vardagar 7-18, Lörd 9 -13
www.woody.se/arvika

Woody
BYGGHANDEL

Allt från grund till tak.

*Mangskogs
Bygg & Markprodukter AB*

Tel: 0570-91011

mangskogsbyggomarkprod@telia.com

**Djupdalens Skog- &
Grävtjänst AB,
Brunskog**

Ombesörjer grävning,
dumpertransporter
samt skogsavverkning

Kontaktperson
Mikael Gustavsson
Mobil: 073-049 17 30

**Brunskogs Elektriska
Edane Rör AB**

671 70 EDANE

Vi utför de flesta
former av installationer
inom EI & VVS

0570-501 87

Kalendarium

Julmarknad 25 - 26 november.

Välkommen till den mycket populära julmarknaden.

Evenemang 2018

Hantverksmässa	29 juni - 1 juli
Gammelvala	21 - 28 juli
Höstmarknad	8 - 9 September

Vill du hjälpa till under Gammelvala?

Det kan vara någon dag eller några timmar en dag. Kontakta kontoret 0570-522 08.

Vill du bli medlem?

Medlemsavgift är 100 kr och betalas in på bankgiro nr 849-90 22.

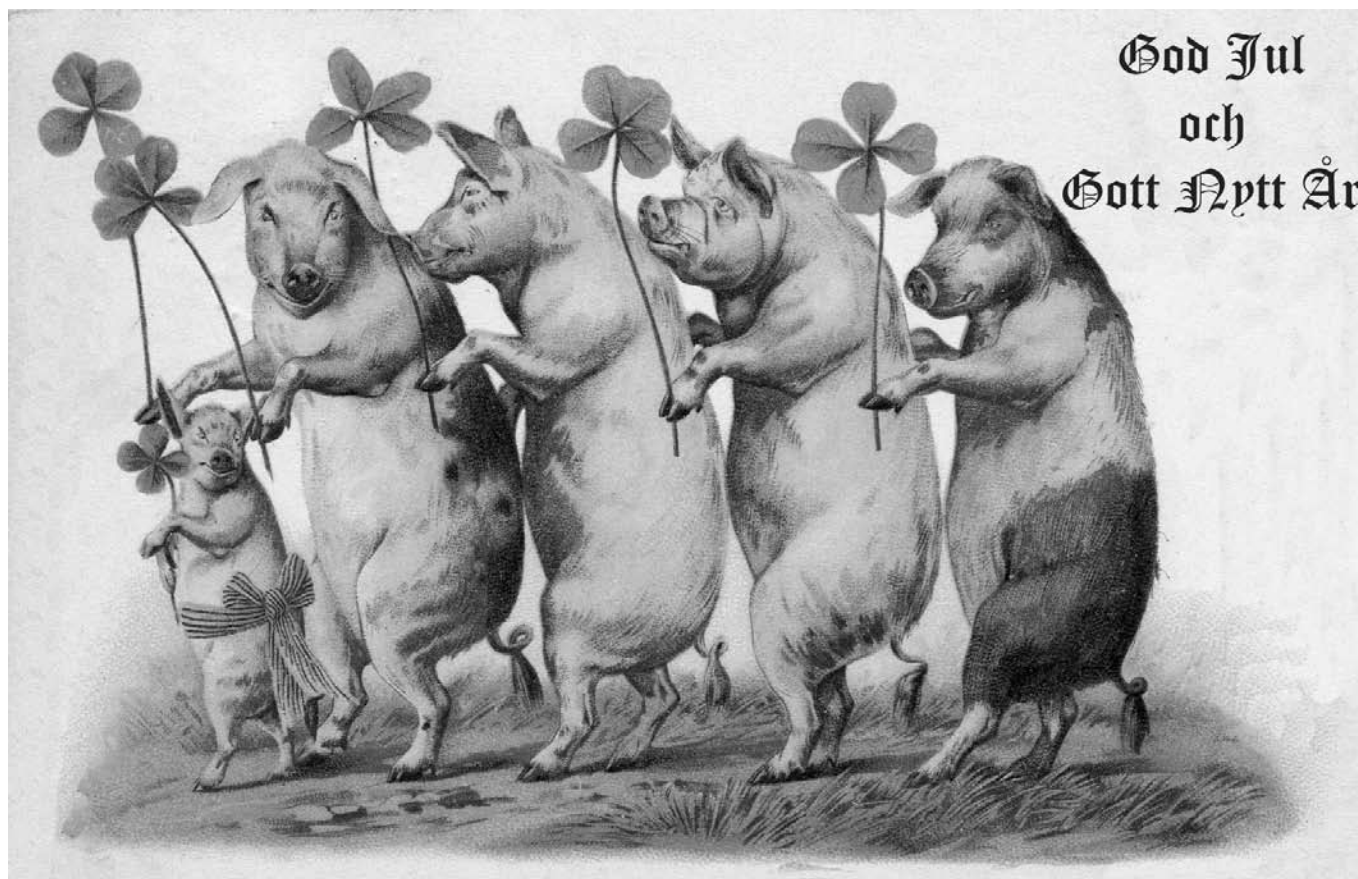
Uppge namn och fullständig adress så att vi kan registrera Er. Välkommen!

Nästa Bock kommer i maj 2018.

Vill du medverka så skicka in ditt material till kontoret.

Brunskogs Hembygdsförening, Skutbouden, 671 94 Brunskog.

E-post: info@gammelvala.se

Ramström

Välkommen till din
Coop Nära-butik i Vikene!

Hos oss kan du tanka dygnet runt

Vi säljer Svenska Spels lotter

Apoteksombud

Ombud för Schenker och DHL

Telefon: 0570-520 13

Våra öppettider:

Mån - fre 9 - 19

Lördag 9 - 18

Söndag 12 - 18

**BLI MEDLEM -
MERA FÖRMÅNER.**

coop nära

Vikene, en del av **KONSUM VÄRMLAND**

Från Brunskog
till hela Värmland

För mer information ring 0570-509 09

eller besök vår hemsida www.brunskogs.se

Brunskogs
försäkringsbolag